

דעות - ההיגיון העקום של מכחישי הפשרה

שאל אריאלי 12.10.17

<https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.4511641>

ראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט, שהיטיב להכיר את מחנה "מכחישי הפשרה", שממנו פרש יחד עם אריאל שרון, אמר בראיון ל"מעריב" ב-20 במאי 2012: "הייתי במרחק נגיעה מהסכם שלום. הפלסטינים אף פעם לא דחו את הצעותי. וגם אם בפעם האלף יהיו גורמים שינסו לטעון שהם דחו את הצעותי, המציאות היתה שונה. הם לא קיבלו אותן, ויש הבדל. הם לא קיבלו אותן כי המו"מ לא הסתיים, הוא היה על סף סיום. אילו הייתי נשאר ראש הממשלה עוד ארבעה חודשים... אפשר היה להגיע להסכם שלום. הפערים היו קטנים מאוד, אנחנו הגענו כבר לישורת האחרונה ביותר."

ציטוט זה מפי הסוס מפריך באחת את הטענה בדבר הסרבנות של מחמוד עבאס המועלית על ידי בני בגין ודן מרגלית ("סכסוך ייחודי, מסקנה ייחודית", "הארץ" 9.10); ללמוד מבגין, לא מגולדה", "הארץ" 10.10). אך חשובה לאין שיעור מההפרכה, היא התפישה המהותית המגולמת בדברי אולמרט, ואשר הנחתה אותו במו"מ. בניגוד לקודמיו, אולמרט ביצע "קפיצת אמונה" ביחס ליישוב הסכסוך. הוא לא בא "לוותר" או "לתת", הוא הגיע לשאת ולתת כדי ליישב את הסכסוך באופן שוויוני, מפוכח, ריאלי, ובהתאם להחלטות הבינלאומיות.

תפישה זו אינה מנת חלקם של "מכחישי הפשרה", שמבכרים את הראייה החד-צדדית, הצרה, האדנותית וחסרת הביסוס העובדתי וההיסטורי, שעליה עמדתי בהרחבה במאמר שעליו הגיב בגין ("פתרונות מיוחדים לסכסוך יחיד במינו", "הארץ" 4.10). לתפישתם, אם ייחתם הסכם עם הפלסטינים, עליו להיחתם ללא כל תנאים. ישראל מציעה, ועל הפלסטינים לקבל את הצעתה, תהיה אשר תהיה. גם אם היא מנותקת מכל בסיס מדיני ומשפטי, כמו למשל ההצעה של אהוד ברק בקמפ דייוויד, שתבע מיאסר ערפאת: "שטח של לא פחות מ-11%, שבו גרים 80% מהמתנחלים, יסופח לישראל, בנוסף לא נעביר שטח ריבוני ישראלי (ללא החלפת שטחים)... למשך שנים ספורות ישראל תשלט על כרבע מבקעת הירדן". וגם: "הר הבית יהיה בריבונות ישראלית... בעיר העתיקה ערפאת יקבל ריבונות על הרובע המוסלמי ועל כנסיית הקבר הקדוש", מזרח ירושלים תישאר בריבונות ישראל והכפרים שישראל סיפחה ב-1967 יעברו לפלסטין.

סירוב הפלסטינים לקבל את הצעות ישראל הופכת אותם אוטומטית לסרבני שלום. רק כך "מכחישי הפשרה" יכולים להסביר את ההיגיון הצרוף העומד בלב טענותיהם, כי "ברק נתן

הכל" ו"אולמרט נתן יותר מברק". רק כך הם יכולים "להסביר" את העמדה הקבועה שהציגו הפלסטינים לאורך כל השיחות — "ויתור על 100% של המולדת פלסטין, בתמורה ל-22% של מדינת פלסטין" — מול הבזאר הפרסי שבו התנהלה ישראל עד לאנאפוליס 2008. מבחינתם לפלסטינים אין לגיטימציה להציג עמדה משלהם. הם שוללים את תוקף הנרטיב הפלסטיני ואת ההכרה הבינלאומית בו. והם מתעלמים מההיגיון הפשוט, האומר שסירובו של עבאס לקבל את הצעת אולמרט כפי שהיא הוא לגיטימי ושקול לסירוב של אולמרט לקבל את הצעת עבאס כפי שהיא. זו מהותו של כל מו"מ — מציעים, דנים, מתפשרים ומתקדמים. בהתייחסם אל הפלסטינים כ"שקופים" ומי שרק "מקבלים", הם מחמיצים את ההזדמנות להסתכל במראה שהפלסטינים מציעים מולנו במו"מ; ההזדמנות להבין כי כדי להגיע להסכם יש להכיר בלגיטימיות של הפלסטינים, באנושיותם ובצרכיהם, ולהבין כי עלינו להיפרד מחלק מהחלומות שלנו, אם איננו רוצים שהם יהפכו לסיוטים.

בגין בחר להתמקד בסוגיית הפליטים, והביא במאמרו בליל ציטטות "נבחרות" (כולן מאתר אחד). זוהי גישה חובבנית להבנת עמדות הצדדים. כמוה כניסיון להסביר את עמדות יצחק רבין וברק במו"מ על עתיד רמת הגולן והשטחים, על בסיס מצע מפלגת העבודה. הרי יש שפע של התבטאויות הפוכות בסוגיה זו. למשל ההתבטאות של עבאס ב-2008, כשאמר: "יהיה זה בלתי הגיוני לבקש מישראל לקלוט חמישה מיליון פליטים, או אפילו מיליון פליטים, המשמעות של זה תהיה סופה של מדינת ישראל"; או הצהרתו שהוא מוכן לחזור לצפת, עיר הולדתו, כתייר בלבד. על בגין ועל הציבור להבין, כי העמדות שהם מצטטים הן אלה המוצגות במו"מ הרשמי. אם בגין, הנעדר כל ניסיון במו"מ עם הפלסטינים, היה טורח לקרוא מחקרים וספרים שנכתבו בנושא, הוא היה מבין כי אין מדובר, כטענתו, ב"דמיונם של מומחים", אלא בעמדה הפלסטינית הרשמית, שלפיה מספר הפליטים הפלסטינים שיחזרו לישראל — בהסכמתה — ינוע בין 50 אלף ל-100 אלף. מספר זה, אם ישראל תסכים לו (ואולמרט סירב), לא ישפיע על המאזן הדמוגרפי שלה. יתרה מכך, לנוכח העובדה שלפי טיוטת ההסכם במו"מ שניהל אולמרט יותר מ-330 אלף פלסטינים בירושלים אמורים להחליף את התושבות הישראלית באזרחות פלסטינית, המאזן הדמוגרפי צפוי להשתנות ב-2.5% לטובת היהודים בישראל.

בגין מתעלם גם מכך שכל הסכם ישראלי-פלסטיני יהיה כרוך ב"עסקת חבילה", שתכלול ארבע סוגיות מרכזיות שכל צד יוכל לקבל את מבוקשו רק בשתיים מהן. בסוגיית הביטחון הפלסטינים יעניקו לישראל את פירוז מדינתם, ובסוגיית הגבולות ישראל תעניק את הסכמתה לחזור לקווי 1967 כבסיס. הויתור הפלסטיני על מימוש זכות השיבה שניתן כבר ב-1988 — עת אבו איאד, סגנו של ערפאת, כתב לממשל רייגן: "זכות השיבה לא יכולה להתמש

תוך פגיעה באינטרסים של ישראל, אלא חייבים להביא בחשבון את המצב שנוצר מאז 1948" — מחייב בתמורה להקים את הבירה הפלסטינית בירושלים.

לו "מכחישי הפשרה" היו מקדישים כמה דקות לקריאה, הם היו מכירים את הפשרות הנוספות שהציעו הפלסטינים במו"מ — הרחק מהעמדות הבינלאומיות וקרוב יותר לתביעות הישראליות. בעוד שהקהילה הבינלאומית מתעקשת על חזרה לקווי '67, הפלסטינים הסכימו לחילופי שטחים. אף שהקהילה הבינלאומית גורסת שההתנחלויות לא חוקיות, הפלסטינים הסכימו שיסופחו לישראל 65%–80% מהמתנחלים הגרים מעבר לקו הירוק, ובכלל זה כל השכונות היהודיות במזרח ירושלים. גם בתחום הביטחון נענו הפלסטינים לדרישה הישראלית, והסכימו למדינה מפורזת.

מול הגמישות שהפלסטינים מגלים, גם אם בעל כורחם, בולטת הנסיגה של נתניהו מעקרונות התנ"וקח המוצגים לעיל. הוא מסרב לקבל את קווי '67 כבסיס למו"מ, ומסרב לדון בסוגיית ירושלים. לו בגין היה מכיר בסרבנות הזאת, היה גם הוא מבין את מה שהבין הנשיא דונלד טראמפ בתוך חודשים ספורים: למו"מ על הסדר קבע קשה יותר למצוא פרטנר ישראלי מאשר פרטנר פלסטיני. הפעם אני מקווה שבאמת כל קורא יבין, כדברי בגין.